

ספר

ישועות ישראל

בו יספר לדור מה פעל אל, איך נושע ישראל בה בעת צר לו בקהלות מאהרען, אז לחם בשערי ארצות אסטערייך אחרי מות הקיסר קארלוס הששי ובתו המלכה מאריא טהערעזיא ירשה כל מדינות ממשלתו.

כתוב על יד בן המחבר

בנימין הק' בינש בן הקציין מו"ה ישראל מק' ט"ה נר"ו

נכתב יום ה' ב' כסלו תקי"ח לפ"ק פה נ"פ

Beniamen Israel Fränkel.

ואני הכותב בן בנו של המחבר,

הק' משה אריה בן ה"ה הר"ר בינש מק' יצ"ו

נכתב יום ה' כ"ו מרחשון תקמ"ב פה אישינגין.

Moises Löw, Beniamen Fränkel, von der Stadt Nicolspurg

הוציאו לאור

מענדל בר"מ בוימגארטען.

Beniamen Israel Fränkel's
„Jeschuoth Jisroël“.

Zur Geschichte der Juden in Mähren.

(Aus Maria Theresia's Regierungszeit).

Herausgegeben von

Emanuel Baumgarten.

הקדמת המוציא לאור.

הספר הנוכחי אשר בשם „ישועות ישראל“ יכנה, הוא מעט הנמות מצד אשר עלים אחדים הגנוזים בעקד כתבי־יד באקספארד¹⁾ יכילו אותו מהחל ועד בלה, ורב האיכות מפאת אשר יספר מקורות אחבי במדינת מאהרען בימים ההם בזמן ההוא אשר הקיסרית מאריא שהערעויה ישבה לכסא מלכות אוסטריא, וידוע כי לא בזרועות חבה יתרה חבקה את היהודים אשר היו אז תחת שבט ממשלתה ועיזו היתה למלשינים תקוה למצוא און שומעת לפניה, אשר על־כן באו עליהם (היהודים) צרות רבות וקשות, מגור במגורם יום וליל ושאון קמיהם העלה תמיד מורא על ראשם פן ירדפו על לא חמס עשו ולא מרמה בפיהם²⁾ ובאמת פחד פחדו ויאתום לא הונח למן ויבא רגו, והנה בצדק ירימו חכמי עמנו חוקרי קדמוניות חיזק־ערך ספרים כאלה כאשר אמר הרב הגאון החוקר הגדול מופת הדור מו"ה שיי"ר ז"ל³⁾ „בדורנו גדלה התשוקה בין חוקרי ישראל לדרוש בתולדות, עמם וקורותיו, כי עיזו נביט אל מקבת בור הסבות אשר ממנו נקרו תהלוכות הזמן ומה ילד יום ונבין אל מי המשפט ומי ידין לנו, כמאמר השנור בפי יודעי קורות העתים:

דברי הימים כותבים חותמים סופרים ומונים

ועל כמא למשפט דנים המעשים השונים.

ומטעם זה גמרתי כלכי להוציא הספר הקטן והנכבד הזה מאופל כתבי־יד לאור הדפוס, ובטוח אני כי תברכני נפש הקורא בגללו.

אמנם טרם כל, מוטל עלי החוב להשיב אמרים על שאלת כל חכמילב הבוחן ובודק דבר לאשרו ועיניו בראשו לחוות נכחות.

בשנת תקס"א יצא לאור ס' „קורות העתים“ חלק א' לר' אברהם טרעביטש נ"ע כולל קורות הזמן משנת תק"א עד שנת תקס"א על אופן ספרי צמח דור, סדר הדורות וכדומיהם ומתחלת הספר הזה עד דף י"ז עמוד א' נמצאים שם סימנים אחדים השוים כמעט מלה במלה או כמעט שניים עם חלקי ספר כ"י הנוכחי, ובצדק ישאל הקורא אשר בשום שכל יבין במקרא, למי מן שני חבורים האלה משפט הבכורה ומי מן מתכריהם אמר דברים בספרו לא בשם אומרם והתקשט בקסת סופר לא לו.

על זה אענה ואומר כי אמת ויציב שהספר כ"י ישועות ישראל יצא

¹⁾ אגודת כתבי יד אשר בתוכה נמצא ס' כ"י „ישועות ישראל“ גנוזה פעקד הספרים באקספארד תחת מספר 2815 ומשם העתיקו הח' שאפירא ואני הנחתי רשימת דפי הספר כאשר הם בהכ"י גם על צדי הספר הנוכחי למען יהיה נקל לדמות ההעתקה עם האריגינאל אם ישרה היא או מום בה.

²⁾ Kaufmann: Berthold Dove Burmania und „Die letzte Vertreibung“ der Juden“ aus Böhmen und Mähren.

³⁾ גל עד ו'.

הקדמת המוציא לאור

ראשונה מיד מחברו וס' קורות העתים אחו בעקב אחו הבכור כאשר עיני הקורא חראינה מישרים מהראיות אשר אביא הנה אחת אחת.

(א) ¹ זה ספר כ"י ישועת ישראל ישן נושן הוא מהספר קורות העתים, כי ס' הראשון נכתב, ככתוב מבחויץ על האש, מבן המחבר בשנת תקי"ח והס' האחרון נדפס בשנת תקס"א, ורב יעבוד צעיר.

(ב) בס' כ"י 13b כתוב: כאשר ראיתי זאת בעיני בהיותי שמה באותו הזמן וכו' ובס' הנדפס סימן ד' נשמטו הדברים האלה, וכן כתוב בס' כ"י 32a: ואני גם אני הייתי מביניהם וכו' וגם זאת נשמט בס' הנדפס סימן י"ז,

(ג) בס' כ"י 14b כתוב: וצועקים בקול גדול ויוואט וכו', ובס' הנדפס סימן י"ז חסר זה,

(ד) בס' כ"י 14a b, 22b, 27a, 33a, יש זכר להגענעראל וזעהר וגם משמות שרי צבאות אחרים מדבר שם, ובס' הנדפס יספר סתם בלי שאת שמותם על שפה, והנה בס' כ"י 21a ישחמש המחבר בלשון נופל על לשון הפסוק באיוב (ל"ו, ב') וכותב: כתר לי זעהר — ובס' הנדפס ס"י י"א שם ג"כ כתוב: כתר לי (זעהר), אמנם פה במקום אין לו טעם וריח אחרי אשר אינו נשען על שם הגענעראל וזעהר כי לא נזכר לפנים,

(ה) בס' כ"י 17, 18, כתובים הפטענטיין ודעקרטין בארוכה ובנוסחא לשון אשכנז הישנה, ובס' הנדפס הם כתובים בקצרה עם סרורי נוסחיהם בכתיבה מתוקנת,

(ו) בס' כ"י 19b יספר, "ויהי כי באו הפטענטיין" וכו', ובס' הנדפס מביא ג"כ הספור הלו משונה קצת ומוסיף משלו חרוז לתפלת שחרית אשר לא מענינו,

(ז) בס' כ"י 18a נמצא חרוז: אפילו רגע אחת, וכו' לקחת וכו', התפלה וכו', מגילה וכו' ובס' הנדפס הובא ג"כ הספור אבל בלא חרוזים.

(ח) בס' הנדפס ס"י ז' כתוב: עד שהיה הודאי מיד ספקס, וכו' להתאפק וכו', כפעם בפעם וכו', בעיר (צנייים), ובס' כ"י 15b חחרוים עולים יפה: הודאי מוציא מידי ספק וכו', להתאפק וכו', כפעם בפעם, וכו' בעיר צנאם,

(ט) בס' הנדפס דף י"ז עמוד ב' כתוב על מצח סימן כ' חרוז אשר שם המחבר אברהם נקרא על ראשי מלותיו, ודבר נפלא הוא מדוע לא פתח ספרו בחרוז כזה כאשר היה דרך המחברים הישנים ומדוע רוח השיר עם כנוי שמו דבר בו בסימן אשר אחר דף י"ז עמוד א' ולא לפניו.

היוצא לנו מכל זה שהס' כ"י ישועות ישראל היה מונח לפני המחבר ס' הנדפס קורות העתים וממנו לקח את אשר נפשו אותה בו ברצותו הרחיב וברצותו קצר, פעם הלך בעקבות הס' כ"י ופעם סר מן הדרך במעט-ואפשר שהכ"י אשר היה לפניו היה שלם מהכ"י שלפנינו, אמנם בכגון זה אמרו חז"ל לא ראינו אינה ראיה,

אדות המחבר ס' כ"י ישועות ישראל לא נדע יותר מאשר כתב עליו בנו בעל הכותב כי היה קצין ולא דבר נפלא אם גם בהיותו עשיר ורכוש והגן רב לו אמר לספרות אחותי את! הלא זאת לפנים בישראל הרבה מהם עשו כן כפלים

¹ בכל מקום אשר אזכור ס' כ"י מדבר מס' ישועות ישראל ואת ס' קורות העתים אכנה בשם ס' הנדפס.

לתושיה, נשאו ונתנו באמונה ויאחזו במסחר וקנין על המחיה והכלכלה, ולא הניחו ידם גם מענין התורה וההשכלה, הכינו בחוץ מלאכתם וכפנים בתיהם או בתי מדרשים עסקו במלאכת מחשבת, ומתוך כך הכתה חכמת ישראל שורש עמוק בלבבות קהלות יעקב עדי נהיתה לעץ הדעת עושה פרי הלולים קודש לה, ועתה אל תתמה על המראה אם בקהלם תחר גם כבוד המחבר ז"ל והניח אחרי ברכה בחבורו זה.

בדבר מהותו וטיבו של המחבר ר' ישראל פראנקל נ"ע שכלי נוסה אל ההשערה שהיה נצר אותו הגביר ראש משביר הנדיב המפורסם ה' יעקב קאפל ז"ל, אשר מת בשנת ת"ל⁽¹⁾ לפ"ק, שנה אשר בעז"ה באה הנזירה על היהודים יושבי ווינא וארץ נ"א ללכת להם ממקום מושבותם מבתי אבותיהם ולתור להם ולזרעם מקלט בקהלות מקהלות שונות בפרט בניקאלזבורג אשר לבני ישראל היה המשפט לגור שם, והנה שנים מבני ר' יעקב קאפל ז"ל אשר נקראו בשמותם ר' יצחק ועקל ור' ישראל פראנקל⁽²⁾ או למושב להם קהל פירד⁽³⁾, וכמה גדלה צדקת לבם ואהבתם על נפשות הראשונים אשר לא בארץ המה, נגלתה לעין כל ע"י שקנו לאחוזת עולם את בית-הקברות אשר בראסוי בעד סך ארבעת אלפים זהובים כסף⁽⁴⁾ עובר לסוחר למען אלה אשר קבריהם בתיהם, ינחו בשלום על משכבותם, גם אם אין איש אין גם אחד מהיהודים התגורר בווינא — ועוד פעם שנית הראו גודל תומת נפשם על אשר חשו ולא התמהמהו, כעבור זעם הרדיפות נגד אחב"י, להציב מצבה על קבר אביהם ז"ל ט"ז שנה אחרי מותו⁽⁵⁾; והנה לא זר הוא אם לפי השערת דעתי אחליט כי מחבר דגן אשר נצר משרשי משפחה הזאת פרה בקש לישב בשלוח וירא מנוחה כי טוב בארץ מולדתו⁽⁶⁾ והכין זבול לו באחת מקהלותיה אחרי אשר שבת וינפש האויב הרע אשר לא נתן מנוח לכף רגלם כאשר נראה מזה אשר בת הקצין הרר ועקיל פרענקל מתה בווינא ויין ניסן תק"ה לפ"ק⁽⁷⁾ מדותיו הרמות וזכות אבותיו ז"ל עמדה לו להיות רצוי-אחיו ונכבד מאד,

Geschichte der Juden in Wien, S. 53; לרעת הח' וואלף; L. A. Frankl: ⁽¹⁾ Inschriften, S. 51; Kaufmann: Die Vertreibung der Juden aus Wien, S. 88, 196; Wesohl: Geschichte Wiens, S. 279. הוא היה האחרון אשר מצא קבורתו עוד בבית עלמין אשר בראסוי בטרם נעו ונרו היהודים מוינא על גזירת מלך לעאפאלד הראשון מיום י' לחדש יולי שנת 1869 למספרם. Frankl: Zur Geschichte S. 8.

Kaufmann: Die Vertreibung, S. 125. ⁽²⁾

L. A. Frankl. Inschriften S. XIV. ⁽³⁾

Ibid. S. 51. ⁽⁴⁾

Ibid. S. XIV; L. A. Frankl: Zur Geschichte der Juden in Wien, S. 8. ⁽⁵⁾

במרוצת הימים אחרי מות ר' יצחק ועקל נתנו שני בניו הנשארים חלקם באחוזת זאת לרודם ר' ישראל חנם אין כסף והיא מכרו בשנת תנ"ו להגביר ר' שמואל אספענהיים או היה ר' ישראל אב"ד בק"ק בראדי אשר במאהרען, שגו אלה בראה אשר יאמינו כמו הח' דר. פראנקל שהיה אב"ד בבראדי אשר בגאליציע והאמת את ידידי הרב הגאון ר' יצחק חיות נ"י אשר כתב לי אשר לא נמצא שם זה בין רבני הקהלה הזאת כמאה הששי; ראה Kaufmann: Die letzte Vertreibung der Juden in Wien S. 88, 179, 180, 192. L. A. Frankl: Zur

Gesch. der Juden in Wien, S. 17, 18, 19.

Inscr. S. 51. ⁽⁶⁾

Kaufmann: Die Vertreibung. S. 179. ⁽⁷⁾

ואולי סחר את הארץ ובא לעיר פ"ב, ושם ראה את אשר נשאו וגדלו ההוננארן את הקיסרית מאריא טהרעוויא⁽¹⁾ בעת צר לה ואויביה סבבוהו מכל עבר, ואיך כבדוהו בני קהלתו והמדינה יראה אם היה מבין אלה אשר היו למליצים בינותם והרימו קולם למען יושע ישראל⁽²⁾; והנה כפי הנראה היתה שפה לפיו ולשונו אתו, ואת הכל יפה עשה בעטו, לכתוב על ספר את אשר נעשה בזמנו ועתו. עוד לי לדבר אודות השר הגדול אשר זכרו יעמוד נצב סלה כל עוד אשר ישראל יתחשב בין הנוים, והוא באראן רוץ אנילאר שהיה כמלאך ה' צבאות למושעות אחיו הנתונים בצרה, אחרי אשר התייחד⁽³⁾; אפס כי צר לי המקום בזה ואדבר אודותיו אי"ה בארוכה במקום אחר, כאשר הודעתי זאת בהקדמתי לס' מגילת סדרים שהוצאתי לאורה בשנה העברה,⁽⁴⁾ אך בדבר אחד אנע פה: כותבי מעשה חוקף וגדולת גר צדק זה משה באראן אנילאר ישתוממו על אשר התהלך ואיננו אחרי אשר נכנס ויצא בחצר בית מלך קארל הששי וכתו הקיסרית — ואני לעצמי אאמין כי הדבר נקל הוא לפרשו: ידוע שהקיסרית נורה אשר כל אשר בשם ישראל יכנה יגרש בזמן הקצוב מארצות אויסטריא, וכמו בכל הזמנים רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר כן גם בצרה הזאת האמת הכינה לה הדרך ותפלס נתיב ותקם ממשלת האללאנד⁽⁵⁾ לישועת היהודים המרודים באשר ידעה כי חפים הם מפשע ולא עולתה בס ורק משנאת חנם הנם נרדפים, והיא צותה למשולחה אשר בחצר הקיסרית⁽⁶⁾ לבקש ולהתחנן מלפניה להעביר את רוע הגזירה; אמנם הקיסרית השיבה פניו ריקם פעמים ושלוש, ואחרי אשר בכל זאת לא נח ולא שקט להליץ טוב בעד היהודים חרה אפה⁽⁷⁾ וצותה אשר לא יבוא לפניה איש אשר יחפוץ להיות לפה ליהודים, ועוד צותה לדרוש ולחקור היטב מי הוא איש הבינים המודיע הכל כאשר לכל ממצב הדבר לממשלת האללאנד, והי כבוא השמועה לאזני האישי משה דע אנילאר וידע כי רעה נשקפה לו, בפרט אשר הכרת פני הקיסרית ענתה כי איננה אתו כתמול שלשום—מפני זה חמק עבר וילך לו לדרך מרחוק, כפי דעת סופרים אחרים, ללאנראן⁽⁸⁾!

והאל אשר היה לנו בעת ההיא למושיע ומנן יעמוד לנו בימים האלה אשר צדק ואמת ישקו וכל הרשעה כעשן חכלה, ולא יבושו עמי לעולם! לפ"ק.

מענדל בר"מ בוימגארטען

ווי' ען.

(1) ישועות ישראל 13b.

(2) שם 32a.

(3) L. A. Frankl: Inschr. S. 69; z. Geschichte S. 27.

(4) מגילת סדרים, S. 11, אולי נמכרו רחמי אביו בשמעו כל אשר נגזר על היהודים ויבשו ווינא בשנת ת"ל ע"י כתבי מליצה של דון Manuel Teixeira de Mattos ומתוך כך גלה לבנו לפני מיתתו אשר גם הוא יהודי למען יבוא בכרית של אברהם ויהיה לאחיו עזר בצרה.

(5) שם S. 6.

(6) Kaufmann: Berthold Dove Burmania.

(7) Ibid.

(8) Ibid.

(9) Frankl: Faust; L. A. Frankl: Ztshhr. d. Judenth. 1854 Nr. 50, 52.

1. Jahrgang, Nr. 22, 23; קורות העתים.

* וידי בשנת חמשת אלפים וחמשה מאות ושנים¹) לבריאת העולם בשנת השנית להמלכה מאריא טרעסיא בת קיסר קארלום הששי אשר מת בערב ראש חודש חשוון תקא"ל, ולא הניח בן ליורשו כי אם שתי בנות, והגדולה מאריא טרעסיא הנ"ל היתה נשואה בחיי אביה לאדון גרוש הערציני מפלארעניץ, אשר היה מקדם הערציני לוטרונג, ואביה צוה לפני מותו, שהיא תשב אחריו על כסא ממלכתו, והיא תהיה לכל המדינות בת יורשת, לכל יבוא זר לגשת, ונתתי את נחלתי לבתי, באשר שאני מת בלא עתי, רק הכתר מלכות קיסריות רומי לא ביקשה לא לה ולא לו לבעלה, רק שתהא מוגנת ומשומרת לבנה היולד לה ומיר לאחר שלשים ימי אבלה, בווינא, ובמדינות איסטריוך לאדונית ולמלכה אותה קיבלה, והיה ההולדנין¹) כיום ההוא, וכל שרי מדינה אנשים ונשים וסף לראות באו.

וידי כמשלוש חדשים אחרי מות אביה עמדו עליה ערעורין, והתקשרו בקשר אמיץ ארבע מלכיות אנשי מדות וצורין, גדול שבכלם מלך פראנקרייך הוא צרפת, גם מלך פולין הוא קורפירשט זקסין אמנותו תפס, וגם קורפירשט ביארן אשר בהתקשרים להתקשר לו לקיסר רומי, גם המלך פרייסן קורפירשט בראנדינבורג בא בעם עצום אנשי מדות לכני ענק דומי, הוא התחיל תחלה להלחם במלחמה עזה, ובא בחדש טבת תקא"ל למדינות שלעזי, והמלך פרייס הוא בעצמו בא וכל עמו לקח עמו בדברים, כמו בפרעה מלך מצרים נאמרים, אני לא אתנהג עמכם כשאר מלאכים, סדר מלאכים עוברים עבדים לפניו ואני אעבור לפניכם וביזה ושלל אחלק עמכם. והלכו ובאו לעיר ברעסלוא היסיפיה, ומיר כל אנשי העיר לקבל פניו הלכו ואמרו אדוננו המלך לעולם יהיה, כי כבר לעולם בקשנו שמלך חמלוך עלינו, וזה היום שקווינו מצאנו וראינו, ומשם הלך וסיבב בכל מדינות שלעזי מעיר לעיר, מהם קיבלו אותו ברצון ומהם באש הצית והבעיר, והמלכה מאריא טרעסיא גם היא שלחה את עמת"ה לשלעזי המדינה, והמלך פרייס הוא ועמו בערמה נוסעים הנה והנה.

וידי בחדש סיון בשנה ההיא, כל שרי הפרתומים ממדינות הונגרין לעיר פרעשבורג באו, ושם וועד גדול הנקרא לנדשטאג הכינו וזימנו, בדבר המלכות נשאו ונתנו לבת קיסר מאריא טרעסיא רבו ושמנו, וכששמעו הארבע מלכיות הדברים האלה, שלחו והתרו לה התראה גדולה, המלכות הונגרין שלא לקבלה, כי הדבר בעיניהם עולה, וגם לכל השרים הפרתומים ממדינות הגר היושבים ראשונה, עשו התראה באחרונה, שלא תמליכו ולא תקבלו אותה בינתכם, פן בחרב יצא לקראתכם, כי אם יעשו וימליכו הבייאר פירשט למלך עליהם, כי הוא הקרוב קודם וישר לפי ראות עיניהם, ואליו המלכות הונגרין יניע, שיהי לאבן נגף למלכות תונר לנוד ולהניע, ואולם גדול יהיה וגם יתקשר לקיסר רומי, ובאשר שכל הקורפירשטן עליו נתנו עיניהם ואין לו דומי.

וידי כי השיבו השרים כולם כאחד אומרים ועונים, לה נאה ולה יאי המלוכה אף שבחרב ובאש ובמים נידונים, באשר שכרתנו ברית עם אביה על הדבר

* ההערות בנוף הספר מיד ידידי החכם המפואר הרב פראפעסאר דר. ד. קויפמאן יצאו.

¹) Huldigen = Huldigung.

הזה, זה הכלל כ"ל לו כ"ל אליו נשמעין בשמע שמע ומודים ומשתקין אוהן לכל פוצה פה.

והמלכה גם היא השיבה ואמרה אחיי ורעי איך מלאה לבכם לעשות כן, הלא אבי מת ולא היה לו בן, ואם אין לו בן ונתחם את נחלתו לבתו, ראו ואל תורת משה הביטו, ולמה שנאת חנם שנאתם אותי, הלא טוב לכם אמרו לי אחותי, אלהים יבקש הנדרף, על שאתם באתם עלי בחירוף ונידוף, והשיבה להן חירופין ונידופין, חרפה וכלימה הוא להן ולשמותיהן ארביע, הלא טובה בית חריפ"ה בשלוח ולמה מחלוקות בנינו ירבה, למה נשפכה דם נקי, הלא מהי כולנו מלקא לקי, הלא אנכי צעירה לימים, ולמה לא אחוס על נקיות דמים, דמים תרתי משמע מוטב שנשמע לפופס הזקן, הלא טוב בדרך המלך נלך, ולמה תתן לנשים חילך, ויוסיפו אותה עוד לשנוא, על כלימותי"ה ולבכה הרועה.

ויהי כי השרי מדינות הונגריין הביאו מחשבתם אל הפועל, פעולה שלימיה המלך רבים עשו כן והועיל, ויתנו כתר מלכות בראשה ראש כל חוצות ושוקים, בעיר פרעשבורג הכתר מלכות להקים, קימו וקיבלו השרים הפרתמים למלכה עליהם, והשר הגדול החסיד יהאנו פאלווי היה למליץ ולראש ביניהם, וימליכו את מאריא טרעסיא בראש תור, תורי זהב נעשה לה, לה ולא לו רק הוא יהי עזר כנגדה, והיא לובשת מלכות וכמנהג המדינה בנדה, כאשר ראיתי אני בעיני כפרעשבורג בהיותי שמה באותו הזמן, והי' ביום השלישי י"א לחדש תמוז תקא"ל לקרינונג מיומן, והי' הקרינונג בכל מיני זמר ובמחולות, וכל העם רואים את הקולות, ביתר תוקף ועוז והדר היא במלבושי מלכות היקרים, אשר היה לאלפי אלפים שרות ושרים, וכמה אלפים רוכבי רכב לבושי שריון וגם הרבה תופי תופים, וכל הסוסים ועגלות מרכבתם בכסף וזהב מצופים, ומשבצות זהב ואבני יקרות, יקר וגדולה ניתן לה מכל השרים והשרות, והיא יושבת בקרון וכתר מלכות בראשה מהודר באבנים טובות, וגם אבני שוהם וישפה ואבנים שאוכות, ובירה הימין תפוח של זהב הוא הוועלט—קוגיל לנגר פניה צהוב, ובירה השמאלית הצעפטר שהוא שרביט הזהב, מלכר הכתר מלכות הגדולה של מיני מתכת היו מוליכין על גובה העגלה, וארבעה שרים נכבדים יושבים על גבה כרומה מעלה, עד שהיתה מגעת סמוך לבית המטבחיים, והוא אצל הנהר טוני¹⁾ סמוך למים, ושם היה הר קטן אשפתות, וזה נימוסי מלכות הקדמונים לבל יתנאה לאות, ושם הורידה מקרון והיא רוכבת על הסוס המוכן לה, ושני שרים נכבדים הולכים על יד הסוס אחר מימינה ואחד משמאלה, ועליות החר הי' למרחוק בשיפוע אף שהוא קטן, והיתה רוכבת בלי ביעתותא דהר והסוס בלי שטן, ובירה הי' חרב חדה, ובכל זאת לא נעה ולא נדה, והיתה אומרת בקול רם אני אהיה לכם לאם, ואתם תהיו לי לעם, ושם נשבעה שבועתה שבועת ברית במעלה עליונה²⁾ במעלה גרוש הערצינ הישקפ²⁾ בעד החלונה, בבית אשר סמוך להר הזה בנה, ותיקף אחר שבועתה היא הי' מול טוב עונה, וכל השרים וכל העם עם רב אשר לא יסר, אומרים כולם בקול גדול בריתך לא תופר, וצועקים בקול רם בזה הלשון: „וויא וואט²⁾ מאריא טרעסיא קינינג אין הונגריין“, והעיר צהלה ושמחה, והיתה לה המלוכה.

¹⁾ = Donau. ²⁾ = Vivat.

וידי כשמוע הארבע מלכיות את הרבה, שהמלוכה כבר חלף ועבר, ונתחוקקה המלחמה עד חודש אלול תק"ל בשלעזוי המדינה, וישלה אליה הבייאר פירשט לתת לו העיר הגדולה ווינא, ויבא הוא והמלך צרפת סיעות מרעיו, בעם עצום מאד למדינות איסטרייך הלכו שניהם יחדיו, ויבאו על עיר ליינץ ולא יוכלו לעמוד בפניהם אנשי מקומה, וגם השוכבים שמה איזה מאות אנשי מלחמה, ומשם הלכו ועברו כל מדינות איסטרייך, והיי בעיניהם כאחוכי מחייך, והלכו ובאו עד שני מקומות קרעמו ומושרן זו מול זו, ונשר אבני גזית ביניהם על נהר שוני בנוי, ומשם נתקרבו יותר סמוך לעיר הגדולה וויין, ויושבים אמרו איש לרעהו את אשר לפניך בין חבין, והיי ביום ראש השנה תקב"ל שערוריה גדולה בוויין מאור, ונמרו בלבם כולם לברוח ולנווד, וברחו כולם הן ונשיהן ובניהן נימולים ושאינן נימולים, וגם כל השרים והיהודים הקצינים כולם ברחו ועוכו חילם, ורובם ברחו לפרעשבורג הבירה, וגם המלכה עודנה שם מיום הקרינוננ תדירה, ואף שהיי בדעתה לווינא להחזירה, בעבור הרעש ומהומה ופחד היתה שם קובעת דירה.

ובחודש חשון תקב"ל מעיר קרעמו הלכו וחזרו, ואנשי מלחמה כלי מלחמתם אורו, והלכו דרך שם למדינות פיהם, עד שבא השלישי מלך פולין והכריע ביניהם, ובאו שלשתן יחד על עיר פראג כאיש אחד בלב אחה, ליתן המלכות פיהם לבייאר פירשט באשר שהוא לקיסריות הקדמונים נין ונכד, כחצות הלילה במוצאי שבת קודש ביום שבעה עשר לחודש סבת תקב"ל נכנסו שלשתן לעיר פראג פתאום, והי עשה לקבוצות ישראל שם נפלאות וניסים.

וידי בעת ההיא עשתה המלכה שטיל-שטאנד עם המלך פרייס, ועובה כל מדינות שלעזוי עד עיר ניים, והלכו ממדינות שלעזוי למדינות פיהם כל אנשי צבא, באשר שעמה מעושים ואין ביכולתה לעשות תרי בבא, עוד זו מדבר"א עמ"ה למדינות פיהם נגד השלשה מלכים, זה הוא בא המלך פרייס, למדינות מעהרין להלחם, אמנם תחילת ביאתו היי כאוהב נאמן ובא לעיר אלמייך, והאמת עדיין הוא עם השלשה מלכים מקושר בקשר אמייך, והלך ובא עד עיר ווישא, כאוהב נאמן למלכה ולא עשה שום בישא, ותחילתו היה כפה רך וערימה, וסופו קשה כרימה, והיו אומרים שבאו לעזור לנו, מפני המלך פולין שלא עשה אלייאנג עמנו, ולכל עיר ועיר שבאו לא ביקשו כי אם מקום ללין וגם לנו, כי האנשים האלה היו שלמים אתנו, ומתוך מעשיהם אינו ניכרם מחשבתם להבין, הלנו או לצרינו הדיעות רבו וכל אפין שוין, עד שהיו הודאי מוציא מידי ספק, כי לא יכלו השונאים עוד להתאפק, וגם המלך בעצמו בא להלחם כפעם בפעם, וקבע דירתו נקרא הויבט לאגר בעיר צנאם, וגם עם עצום ממלך פולין בא ממדינת פיהם למדינותינו, ואנחנו היו יושבים בינו ובינינו, והיו הולכים מעיר לעיר הולכים וחוזרים, עד שהתחילו מיושבי הארץ ליטול ממון רב וגזירות גזורים, והוצרכנו ליתן להם רוב אכילה ושתיה, עד שחוזר לצאת במקום שנכנס להקיא, זו היא שיבה זו היא ביאה, אכלו ומחתו פיהם הלכו זה בכה וזה בכה, ביום ט"ז לאדר ראשון באו הפרייסן לכאן ניקלשפורג וחגו פה, כחצות היום באו לכאן לא בוקר ולא ערב, בשנים עשר מאות איש שלופי חרב, ולא באו אל השער כי אם היענראל עם שלשים איש, ולא דיבר קשות ולא שום דבר ביש, ושלה בעד השופט וראש עירן, וביקש מאתם מקום ללון על איזה ימים בדברי ריצוי ולא

כמוהירן, וחזר היענראל חוץ לשעה, ובא הוא וכל עמו ולא עשו שום נגף או צער, והי' כל מושלי השררה והעיצה וגם ראשי קהלותינו היו מקבלים אותן בפנים יפות, ואף הוא עונה אחריהם דברי ריצוי ועונה דעתם להפסיק, וביקש מהמושלי שררה, שיתנו לו איזה חדרים במבצר על איזה ימים לקבוע דירה, ואחר ביאתו כמעט שני או שלשה⁸) שעות, תבע מיהודים וערלים הרבה מעות ובאו אליו והיה ראשים וטובים, ותבע מקהל יהודים שלשים אלף זהובים, ואמר שיתן רשות לפלינדרן ועוד שאר התראות התרו בנו, עד שמתוך אימה גדולה אמרנו רוצים אנו, ובקשנו מאוד וגם הורדנו לפניו דמעות, להקל מעלינו עול נתינות המעות, עד שהיינו מביאים אותו להשוואה, ועל ששת אלפים זהובים באה, ומלכד ההוצאות שלא כסדרן באין סדר למשנה שונה וחוזר ושונה לאמר הב' הב' כי אתם הרבים אנשים ונשים וטף, והוצרכנו ליתן עוד שלשת אלפים זהובים, וכל זאת בדברים רכים ונעימים ואהובים, והלא בעד נפשנו הקצה בלוחמי הקילקילי ניתן כל אשר לנו, כי אם לצאת מירי סכנה, וגם כל הסוסים מרחוב היהודים נטל, עד עש"ק ג' אדר שני הלכו מכאן ויצאו וגזירתו בטל, ונסעו מכאן ומהסביבה לעיר גירונג בששת אלפים איש, ובהאי מתא להם ביש, והיו שם מקדם שבעה מאות הוסארינ הגריים משום כך בעם עצום לשם הלך, ובעבור זה בחימה שפוכה עליהם מלך, ושללו ובוזו בפלינדרונג נימולים ושאינם נימולים, והיה לסך עצום הזיקס⁴) עולים, בין כך ובין כך כולנו הי' במצוק ובמצור, ובבית הוכרחנו להיות עצור, צער וריב"ה שבת הי' בכל המדינה, אשר לא יוכלו היהודים לילך אפילו מחצר לנינה, ואיך אפשר להמציא מזון וטרף, אך טרף טרף, ואף לשום נפשם בכפס, למצוא איזה פרנסה לנשיהם וטפם, בעבור הגניסות מצויים בהולך וחוזר וגיעור, בהתעוררת רב אשר ההמון עם אומרים היהודים כולם חייבים ביעור, ועוללים עלילות שקר על היהודים שהמה כמרגלים, ועתה לכו ונהרגה אותן ונפגלים, פיגול המה לא ירצה, מין את מינו מצא, מציאה דאתי לידם, במסלתינו הלא המה חדים, יודעים רבונים ולמרוד מכוונים, הלא זה ראינו בכמה גוונים, מאוה"ב לפרו"ק עול המלכות ולשונא לית"ן, ומביאין להן מזון וייגן ופתן, הבה נתחכמה להם בעיצה עמוקה, אל תהי אומה זאת כי אם לפוקה, והי' כי תקראנה מלחמה, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, ונוסף גם הוא על שונאינו, ומגלים להם סודות שבינינו ושנור בפייהם המלך פריים הוא ליהודים לאב, גם המה היהודים נותנים לו כרצון טוב ממון רב, רב לכם בני לזו"ה, שאתם נתלוו להם להיות מורה דרך הקצר איה, איה מקומות שיש הממון שם, שם תמצא ושם הי' אליהם רשם, שם שם לנו חוק ומשפט על כל אלה יביאך זו היא ביאה לשמה לשם גירושין, גרש האומה הזאת, זאת ועוד אחרת קשה הימנו לאמר מות יומת, מיתה בידי אדם בקום עלינו היענראל זעה, מורע עמלק נין ונכד לשעיר, בשמו כן הוא, הוא הועהר העומד ברשעתו מתחלתו עד סופו, אף שלא נמצא בנו שום שמין ודופי, הוא הועהר אשר היה קומדאנט⁵) בעיר ברין ובכל המדינה, הוא פקד פקידה ראשונה שלא יתנו בברין לשום יהודי מקום לינה, מעת לעת מפקידה לפקידה ממעט והולך, לך כנוס כל היהודים אשר סביב לברין סחורות מולך, כנוס כל היהודים הנמצאים, ונמצאו יהודים שלשה עשרה קהלו⁶) הכל לברין באים, והיהודים ההם היו הולכים פתע פתאום לפי תומה, ולא היו יודעים מהפקידה מאומה, והיו צריכין

לעשות מלאכות ולגרוף רחובות ושווקים, ונשברה מפרקתם ולא יוכלו להקים, וגם בשבת קודש עבדו עבודה קשה ולא היה להם מנוחה, כי אם ננה מנוחה, וגם ילולי יליל, מה שאין הפה יוכל למלל.

ויהי הקול ההמון הולך והזק מאוד בקלא הלא פסיק, פסיק רישא ול"ו ימות באיזה מיתה לדין אותנו היענראל וזהר עסק, עד אשר פקר וגור גזירה שוה, שוה בכל על הכלל כולו יצא, יציאה דכוותי, דכוותי נבי"ה המן, גם הוא נתן אותנו לביוה ולהפקר ולהתיר דמן, דמים תרתי משמע, משמעות פקידתו ליתן סך חמשים אלף מעות, והרצים יצאו דחופים ובאחד עשר לחודש אדר שתי מגלות קינות נקראות, ובאשר שעם זקסין וגם הפריים סביב לבריך שכב ורבץ, ולא הי' לו ליענראל כי אם דרך אחד לשלח שלוחיו לבאסקוויץ, ומשם ישלחו המה היהודים בעצמם לכל הקהלות, לבשר הבשורה רעה ולשלוח הפטענמן קינות מגילות, ולהודיע מהצרה גדולה אשר גור, גורי עצוים, עצם היום הי' ביום שבת קודש, מגילות קנות נקראות באחד עשר לחודש, וחיללו שבת אחד ולא יוכלו להתמהמה, ושלח בשבת המנהיג רוכב על גבי בהמה, והיה שם נפשו בכפו זרכב לרוסטיץ היכא דשכיח הויקא, והאיגרת והפטענמן היו מקושרים לו בחיקו, ומע"ק רוסטיץ תיכף שלחו לכאן ולא עכבו אותן אפי' רנע אחת, ומ"ה היה הדבר שלא באו הפטענמן לידי זרים לקחת, ובאו לכאן ניקלספורג בכוקר ביום הראשון בעת התפילה, ובשנים עשר לחודש אדר שני היינו קורין את הקינה מגילה.

וזה לשון איגרת מק"ק באסקוויץ:

אחינו בית ישראל קציני מנהיגי הקהלה ומנהיגי מדינה יושבי ניקלספורג הסמוכין ונראין עליהם. באנו להודיע הצרה גדולה הבאה עלינו, ע"י מגילות קינות כאשר עיניהם תחזינה בהעתק ביד המרומם הר"ר ישעי' דאנאט¹ המוסר נפשו בשביל הכלל, ומרוב הצרות ורמעות אין ניתן הזמן להרהיב הדיבור, חכמים ונבונים כמותם ידעו מה לעשות בזמן קצר כזה. כ"ד החתומים בדמעות הואיל שקציני קהל אינם בבית הקהל ועוסקים בצורך הכלל אצל המושלים דפה אבוא על החתום בפקודתם.

יעקב הקי קאפיל טריבנש, שמש ונאמן פה ק"ק הנ"ל.

וזהו הפטענמ מיענראל וזהר:

דעם נאך דיא יודען שפט אין מרק גראף טוהם מעהרין, ניכט גור אליין זעהר איבלי גאט לאזיקייט אונד און טרייא ווידר דש פאטר לנד אונד איהרי קיניגליכע מייסטעט אונד אליד ננעדינשטי פרואין ביגאנגין, וונרדן אויך דען פיינד אלענט הלבין גרושן פאר שוב נישאן, אלו ווירט דיא גיזאמבטי יודן שפט ערנשט נימעסן ערינרט, דש דיא זעלבי אויך צום דינשט אליד העכשט נידאכטי קיניגליכי מייסטעט, איהר רעכט מעסני קיניגן אונד פרואין פון דאטי ביו אויף דעם צוואנציגשטן לופינדן מאנאט מערצי פופציג טויווענד גולדן ריינש באר צו זמבין

(1) עיי' משי"כ קופמאנן על ר' ישעי' ור' קאפיל טריבנש במ"ע החדשי שנה ל"ח

מאכין אונד אלהערי ליסרן. ווידרנגש אלי יודן אליר אורפן וואו זיא אין מעהרן
אן צו טרעפן געפלינדערט אונד נידר גימאכט ווערדן זאלין.

גינעבין ברין דען 14 מערצי 1742.

דער צו הונגרין אונד בעהיים קיניגליכי מייסטעט נהיימבן ראט פעלד
מארשאל אוברשטר איבר איין רענאמענד קורסירר רייטער יענעראל
אין מרק גראף טוהמהערין אונד קומדאנט דארא פעסטונג שפילבערג.

פ ר נ ין פ ון ס ע ה ר .

וזהו הפטענט שכתב לר"ה דבאסקוויץ:

דער יודן ריכטר אונד סאהר שטיהר צו באסקוויץ ווירט הימיט אויף איהרי
מייסטעט אונד אליר ננעדיגשטי קיניגן אונד פרואין אליר העכשטונש
בפאלין איין אופנש פאטענט צו עמפסאנגין, אונד דו זעלבי אלזו גלייך דר גיר
זאמבטין יודן שאפט אין מרק גראף טהום מעהרין קונד צו מאכין, ניכט מינדער
דען אין ווין בפינדליכן יודן אביר ראבינר דאסין דיא נאך ריכט צו געבין הבין
מאסין, פון דען ער פאלג דעסין פאטענט ענטהלטנין ביפעהל מיך אליר דינגשט
אומב זא געווישר פו זעהן אלז ווידרנגש דיא ניוואמבטין יודן שאפט דיא שוועהרי
דער דארינגן אויז גימעסנין שטראף צו עמפסאנגין הבין ווירט.

ברין דען 14 מאנאט מערצי 1742.

דער צו הונגרין אונד בעהם קיניגליכע מייסטעט נהיימבן ראט פעלד
מארשאל אוברשטר איבר איין רענמענד קורסירר רייטער יענעראל
אין מרק גראף טהום מעהרין אונד קומדאנט דער פעסטונג שפיל בערג.

פער רעשקאריפטן דיא בייא קאמנדי פאטענטן זיינד אלזו גלייך בייא פו לוסט
לייב אונד לעבין האב אונד גוט אן דיא ביהעריגי אורפן, אויך אן אללי ערשט
וואו יודן גמיין זיך בפינדן צו בפערדן.

ויהי כי באו הפטענטין ליר ה"ה ה"ה יציו בעת יציאתו מבה"כ אסף אסיפס,
וקיבץ לה"ה קהל וה"ה דייני עיר ושאר יודעי מדע ויראי אלהים, וכקרוא
הפטענטן לסנינו, הווה על הווה באו עלינו, בעמדינו בבית הקהל בא אחד מתושבי
קהלותינו ובירו דיקרעט מהיענראל זעהר הניל על אשר כתב אליו היהודי הניל
מעמריאל שיתן לו רשות לבוא לברין והשיב לו עיי ליידינאנט קינדל שלו.

וזהו לשון הדקרעט:

דען יודן לאזן איהר עקסלעניץ פעלד מארשאל אין אנטווארט זאנין אונד צו
ריק מעלדן, דש נאך דעמי דיא מעהרשי יודן שאפט דערציט אין ברין
ניכטס צו זוכין, ווא זאלי זיך אויך קיינר (בייא פו לושט זיינש) געניגדין בליקן
לאזין, ווידרנגש איהמי זעלבשט איין גייא יאר אונד זונדרלכש איהרן ראבינר
מיט דען גאלנין פערעהרט ווערדן ווירט. ליידינאנט קינדל.

וידי כי כאשר ראינו הדקרעט הזה, וגם להרב מדינה בזה, ואף בפטענט הראשון, בפירוש צוה להודיע להרב מדינה צרות ומרעין בישן, והבינו קצת על מה הי' הכעס, משום כך הי' על הרב מדינה מוציא לעז, וחיל ורעדה אחזתנו בבהלה וסחד, ולא נוכל להתייעץ יחד, ואמרנו מי נתן למשיסה יעקב להפקר, ולכיות היום קצר, שהי' בבוא עלינו הפטענט ח"י מערצי ועוד שני ימים ימימה, להשקוט החימה, בעשרים למערצי שהוא כהוא ביו' פורים עם סך עצום כזה לברין להקדימה ואיך אפשר לבוא שמה, בעבור הנייסות וגודל המהומה, וגדול נזירתו משל המן ואינו דומה, ומי ירפא לנו נפשנו ענומה, ואיה המנחמים לנחומה, בלתי התולה ארץ על בלימה.

אז נהפך ימי פורים ליגון ואנחה, והעיר נבוכה.

זה צועק והולך ובוכה, וזה מתפלש בעפר תחוה, זה בתפלתו שוחה, וזה מתעסק בשקו ותענית בלב נשבר ונדכה, זה אל זה לביהמ"ד ולבה"כ דחה, וזה אחר זה עונים פסוקי תהלים ביגון ואנחה, זה רץ אחר תינוקי' של בית רבן לבה"כ ולבה"ק להוליכה, וזה צווח וי וי איה מקום מנוחה, זה אומר מי יתן ואוכל לברוחה, וזה אומר אנה אברח מה"מ מה לי התם מה לי הכא. זה עומד וכפו אל אל שבשמים שטוחה, וזה עומד וננח גנוחה, זה אומר קומי צאי מתוך ההפכה, וזה אומר אין לנו להשען כי אם על ה' ואשרי שלו ככה, זה אומר איך נהפך מנילית אסתר למנילית איכה, וזה אומר יעמוד ליהודים ממקום אחר הצלה ורווחה, זה אומר הלא נשמע ברחו?² בתינו צווחה, וזה אומר מה הגיע עלינו ומה ראה על ככה, זה אומר הלא ימי פורים לא נבטלים פסוקי הלכה, וזה אומר וחמת המלך מלכו של (עולם) שככה, זה יעיץ לאמור הסך מעות לקבץ ולברין להוליכה, וזה אומר הלא אי אפשר לבוא שמה ובטלה עיצה ושיחה, זה יעיץ לעשות מעמריאל לבקש מהרשע סליחה, וזה אומר הדרא קושיא לדוכתי האיך מביאן אליו המעמריאל תיתא מהיכא, זה ער כל הלילה ולא יכול לישן, יענראלים הרשעים יודעים מכל בישן.

והיינו מקונן קינה על צרות העיר והמדינה:

בימינו ובזמנינו וברורי,	אוי לנו על כל הכא עלי,
דרשו ה' בהמצאו בהיותו קרוב אלי,	גם אבותינו לא טיפרו לי,
ונהפך לימי תונה ואבלי,	היום הזה המה ימי פורי,
חד ותרי ימים להתפלל אל אלהי,	זמן קצר כזה ראו ונקדש עצמי,
יגון ואנחה בילבול דעתי,	טרף זרוע אף קדקדי,

כמוהו לא הי' צרה כצרותי,
 מי ומי החולכים לבקש בעדי,
 סיועת הי' בהרף עין בעין יראה אלי,
 פתאום במצודה רעה נלכדי,
 קבלה איש מפי איש בירי,
 ריז זה גילה לנו אף בארץ אויבי,
 שער דמעות לא נועל,
 תשובה ותפילה וצדקותי,
 לו מתנו כולנו אמרנו ועני,
 נצעק אל הי' אלהי אבותי,
 עשה למענך אם לא למעני,
 ציויה מציויה דנין דין ארבע מיתות להמית,
 זה האיש משה רבי,
 עוד לא ימאס לכלותי,
 היינו מפסיקין צום אסתר תענית,
 רוע מחשבת הרשע יוסר ורוע נזירותי.

ואחרי שיבה נחמנו, כולנו בעיצה אחת הסכמנו, וכולנו כאחד אומרים ועונים,
 זה יהי ראשון לראשונים, לעשות מעמריאל, לאדון זעהר יענראל, וכן
 עשינו בחכמה ובינה, וכתבנו בדברי ריצוי ותחנונים, וגם בתוכה היו מבוארים
 תירוצים הנונים, ועל נתינות המעות הושבנו בתרי גוונא, חדא איך איפשר לקבץ
 המעות מכל המדינה ביום או יומים, כת"ר לי זעהר שלשה או שבו"עות שתי"ם,
 שנית איך איפשר להביא המעות לברין, באשר שנייסות השונאים בכל עיר ובכל
 כפר דרין, והלא לשלוח הפטענטן לא הי' לאדוני כי אם דרך אחת, ואתך
 נלך ושמעו השונאים ויבואו סך עצום מעות כזה לקחת, ואף אדוני בעצמו
 יתן עדינו, שאין ברירה בדינו, וגם בלתי ספק שאדונתינו המלכה מכירנו ויודעינו,
 שאנחנו נעבדה בכל נפשינו ומאודינו, ובטחנו בך אדוני שמצרותינו תפדינו, ואל
 תתן אותנו לביזה ולהסקר ולשודדינו, ובוה תנוח דעתך להסיר הכעס מאתנו,
 וזאת המעמריאל שלחנו בשני דרכים, סן אחת תלך לאיבוד ומן השונאים יהי
 נלקחים, בדרך אחר שלחנו שליח מיוחד לילך בדרך ארוכה וקצרה, ומן
 הדרך הישר סרה, והלך בדרך עיקום שלא לבוא לידי זרה, ואעפ"כ בא ביום
 השלישי בחזרה, ובדרך אחר שלחנו שטאפעט בפאסט שטראס, אף ששם חונים
 השונאים אולי ינחו לו לברין להבאות, ובבוא השטפעט לפאהרליץ בשבי אותו
 לקחו, ומכת רצח אותו מהו, והביאו אותו לעיר זילוויץ הסמוכה אשר שם המלך,
 ולא הניחו אותו לברין לילך, האיגרת צויה המלך מאתו לקחת, וקרא אותו ועל
 השלחן הוי"ם) מושלחת, והשטפעט לפני המלך על הברכים ברע, אעפ"כ האיגרת
 והמעמריאל על כמה חתיכות קרע, וכמה יגיעות השטפעט בתחבולות עצמו סרה,
 עד שהציל את נפשו וברח, ושניהם השליח והשטפעט ריקם באו, בשלחם זה
 ימים שלשה או ארבעה.

ובאותו מעמד ביום הראשון י"ב אדר שני בשעה שבאו הצרות, כתבנו לקציני
 ווינא את כל אשר אותנו קרות, ואת פרשת הכסף להביא לברין אשר
 אמר, בניירות ובעונש חמור, וכשם אדונתינו המלכה כתב וחתם, ואלה המשפטים
 אשר לפנינו השים, להשמיד להרוג ולאבד מנער ועד זקן סף ונשים בארבע עשר
 לחודש אדר, וגם לשלול ולכוז ופליגדרן כל מדור, ובאשר שהקציני ווינא המה
 יראי אלהים, וחוש של חסד משוך על לשונם ופיהם, ולחצר המלכות המה
 קרובים, וגדולי שררות ויועצים להם נאמנים ואוהבים, וכתבנו את אשר נגזר עלינו,
 והי' יהי בעזרתכם להשתדל שמיל שטאנר בינו ובינו, ואתם אחינו בני אברהם
 יצחק ויעקב, ראו הדבר למחר ושלא לעכב, כי קרוב מאד הדבר, על ששה ימים

נגזר הנזרה וארבעי מהם כבר חלף ועבר, אחיכם קבוצות ישראל נתונים בצרה גדולה, ואין לנו להישען כי אם על ה' ואליכם לבינו ועינינו תולה, אחינו בני ישראל אלופינו ומיודעינו, תרחמו על אחיכם עלינו ונשינו וטפינו, ואל תרמו בנפשכם להמלט, באשר שלא עליכם הנזירה שלט, ריוח והצלה ממקום אחר יעמוד לנו, וחי' יעשה חסד עמנו, כנסת ישראל צומו למחר תענית אסתר ואנו לילה ויום נצום כן, ובכן תבואו אל המלכה ותמצאו לפניה חסד וחן, וגם שלחנו להם כח והרשאה, באם להתבטל הנזירה על נתינות ממון יהא באת, ואנחנו ערבים עבור כל בני המדינה, יהי' מה שיהי' כל הנתינה, ואם תוכלו לבטל הנזירה בממון, להקדים שקלינו משל ועהר הרשע כהמון, ושלחנו אחר מתושבי קהלותינו רוכב, עד שהסוס מתחתיו נופל ושוכב, ורכב מכאן שני⁹) שעות קודם חצות היום שהוא בשעה רביעי, ובשעה תשיעית שהוא ה' שעות אחר חצות בא לווניא עיף ויניע, ועוד שלחנו שטאפעט אחריו כמעט שעה אחת לערך, פן יקרא אסון חיו בדרך, גם שלחנו שני אנשים מבני קהלותינו מהוגנים, למחר הדבר לעשות ולדבר על לב הקצינים, שלא יתעצלו חיו בדבר, כי הזמן קצר והאויב גבר, וגם אל יתעצלו להשיב אותנו דברי ניהומין, ואנחנו לא נעצלו¹⁰) בתפילות וצומין, וברכנו להם ברכת כהנים, וכל העם בדמעות אחרינו אמן עונים.

ובבוא אל קציני ווינא הבשורה, היה בעיניהם מאד דבר קשה לכאורה, ומודעוים כל איבריהם, אף שלא נזורה הנזירה עליהם, ונפלה עליהם אימתה ופחד, ותיקף סמוך לערב באו כולם יחד, ובלילה ההוא נדרה מעיניהם שינה, וישבו כולם בעיצה עמוקה בחכמה וכינה, ונתנו עיניהם באיש משה אנילאר¹) שחוא קרוב למלכות וחכם, ויאמרו קראן לו ויוחיל לכ"ם.

איש יהודי היה בווינ הבירה, והוא גר צדק ובווינא היה זה לפני עשר שנים קובע דירה, ושמו משה דאן דיענא בראן דע אנילאר ממדינת שפאניא, והי' דעתו להתנייר מיום שעמד על דעתו צפרא ופניא, ואביו היה שר גדול וחשוב, וקרוב להקיסר קרלוס בעוד למלך בשפאניא ישב, ובנסוע המלך קרלוס משם לקבל הכתר קיסריות רומי, הפריז לו השר הגיל ממון רב באשר שהי' עשיר גדול באין דומי, וכרות עמו הברית לו ולזרעו עד עולם, ובכל אשר יצוה הוא או בניו ישמע לקולם, ובאותו הזמן היה זה אנילאר קטן ורך בשנים, ויגדל הילד ונעשה גם הוא שר וחשוב כאביו בכל פנים.

והשר אנילאר הי' הלך וגדול מאור, ולא יכול להתאפק בגיותו עוד, והוא היה אב בחכמה ורך בשנים ויפה תאר ויפה מראה, ראה את הנולד, יולד יו' שכשר לצאת יצא בספינה שבים כהולך. דרך ארעי, ויעבור הוא ואמו הנבירה מעבר לים הגדול, גדול שנאמר בו כמו שנאמר באברהם מארצו וממולדתו חדל, ובא לארץ האללאנד ומל וטבל, ויסורים של אהבה סבל, ואת עצמו גייר, ורוב הונו ועושרו בארץ שפאניא שייר, ובא לווניא אל הקיסר וסימן הברית מאביו עודנה קיים, קים ל"י בדר"בי מייני' לקבל חסד עד בלי דיים, וכן הוי ועשה אותו לבראן ושר, אף שהוא יהודי ונחשב כמו זה, וכסאו מוטלת¹¹) בין השרים נכבדים,

¹) עיין קויפמאנן בס' עשרת צבי הנקרא Jubelschrift ליום מלאת עי' שנה לחי'

ובעיני כל רואיו נשא חן וחסדים, ה' יוסף לו ברכה ושנות חיים, מני מני תסתיים, תסתיים דהוא אמר ועשה, והלך בוריוות אל המלכה בעצמה ליתן רתא, דת ניתן בששון, לבל יקרא ליהודים אסון, ומגלגלין זכות עיי זכאי, והאלהים ברא לנו רפואה קודם למכה.

ויקם משה ויושיע, בלי עיכוב ושהיי בעמל ויניע, רין אל השרים נכבדים להודיע זו היא שיבה זו היא ביאה, הביא כתב מהמלכה לזעהר לבל ירים ידו ליהודים לגור ולהניע.

ובכחות הלילה אחר קריאת המגילה, באו האנשים אשר שלחנו לווינא בחרה ונילה, לבשר בשורות טובות ונחמות, לכל יהי לבבינו עוד נמוס, נימוסי המלכות פקידה ליענאל צריך להויף קרינשראט לבוא באשר שהוא ממונה על הצבא, עיכ לבכם יהא בטוח ונכון שיבוא האורנאל איגרת מהמלכה במעט השעות ויהיו בשלים ומבוטלים כל הגזירות רעות.

והנה בבקר אנו משכימים לבית הכנסת לקרות המגילה לשנותה, בשמחה ובטוב לב ברוך והללו¹²), אנו היו קורין אותה, ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, על הנס שעשה לנו אלהים בזה הדור, לניסא דמררכי ואסתר דומה והוכפל הנס בימינו בזה יומא, את יום ארבעה עשר לחודש אדר, לעשות משתה ושמחה בהוד והדר, כימים אשר נחו, היהודים מהקמים עליהם פעמים זכו, זכות אבותינו עמד לנו, אשר מבל צרה הצילנו.

ובכחות היום בפורים בא אחד מבני עמינו, ועל ידו האורנאל איגרת לזעהר מהמלכה הניענו, ובחותם המלכה הי' חתם, ולא ניתן העתק מטעם הכמוס ודברים שבנו הי' סתם, סתמא כפירושה פירשו לנו קציני ווינא בשם המלכות¹³), שנחיש ונמהר האיגרת הזאת לברין להלכת¹⁴), ולבל תבוא חיי האיגרת לידי זרים, להמציא תחבולות שלא לילך באשר השונאים שם צרים.

היום הזה הוא עשרים למערצי היום תאמצינו שלא יבא עלינו אשם, שבפקידתו רשם,

היום הזה הוא יום המוגבל,

היום הזה הוא יום הגזירה,

היום הזה הוא יום הפקידה,

היום הזה הוא שהזעהר הפיל בו הפור,

היום הזה הוא לנו יום נורא ופחד,

היום הזה הוא רוצה מחשבתו לבוא אל

הפועל,

היום תקבל תפלתנו שלא נאבד כולנו יחד,

היום תתמכינו ועוף השמים יוליך הקול.

והיה כי הרבינו לבקש ולדבר, החל חסדו להתגבר, להראות חיבנו, ולדבר על

לבינו, ויאמר היפלא מהי דבר, הלא עדיין לא פנה היום ולא השמש עבר,

ואף שבכל הדרכים האויב נבר, הלא אנוכי בעסקי ותחבולי מלחמה גמר וסבר,

ואנוכי ערכנה, האיגרת ליד הזעהר עוד היום להביאנה, ואתם תלכו בשלום

לאהליכם, ותאכלו ותשתו ושמתם בחניכם, חג להי לכם, רעה אל תשלט בכם, וכן

עשה, ולו יאתה, ארבעים הוסארין עם האיגרת שלח, ודרכיהם הי צלח, ועברו בחרבות

שלומות תחת יד השונאים ופעלד וואכין, ורצין בסוסיהם כל השדות יבשין ולחין,

וכן הי' כאשר פתח, בעוד היום גדול האיגרת ליד הזעהר היה מסור, ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי לא גילה לנו דרכן ותוכן המעשה, רק בטחנו חזקה שליה עשה שליחתו, הי' יצליח דרכו בחזירתו ובהליכתו, ובהאי פחדא יתיבנא יתיבנא, וכולנו לדבר אחר כווננו, האיגרת המלכה אם לא יבוא ליד הזעהר שהי' על מנן, ומה יהי' לנו להראות נגד ההמון עם עלינו להנין, ובאותו יום בקשנו וגם ניתן לנו שלשה אטעסדאטום, ופעלנו זאת באיזה שעות מעטים, העיצה כתבו והתמו לנו, חס ושלום שום שמין דופי נגד המלכה לא הי' בנו, וגם כתב המושל הפקוד מה שניתן מאתנו להשונא בעבור שאותנו לחץ ולכד, ואף הם היו לוקים כמונו, שאף ערלים אף הם היו באותה נתינה, וגם העיד בנו האדון פרופס הכומר, שאהבת המלכה הי' בלבינו משומר, ומה שניתן להשונא לא הי' כי אם לפנים, כי בכפיות ונגישות היו אותנו דנים, האטעסדאטום שלשה אלה היו נפלאים הפלא ופלא, מי יתן והי' לבכם זה כל הימים אמן סלה, שלשה אלה היו נפלאים, עם השטפעט לווינא שלחנו אותם ולמחרת בשושן פורים לשם הי' באים, ותיכף לקחם השר האדון בראן משה אנילאר, ועייל לחצר המלכות בלא בר.

ומשה עלה, ללמוד סניגוריא, לבקש מהמלכה שוטין דיקרט על בוריא, ומה מאוד עשו האטסדאטום פעולה טובה, ואי אפשר בחצר המלכות לדון אותנו לכף הובה, ומה מאוד עשו פעולה, מחומרא דאתי לידי קולא, לשלוח ספרים שנית, והפטענטיין הראשונים להנים, ומחשבת הזעהר להעביר, באחת דתו להמית ולא יעביר, ולהשתיק הקול ההמון עם, כי רבים הקמים עלינו כחול הים, והקולי קולות יחדלון, ובטוב ובנעימים והשקט ובטח נלין, ולהסיר ממנו התלונות, והאיגרות אחרונות יסתרו לראשונות, ולשלוח השוטין דיקרעט לכל הערים, איש את ידו נגד היהודים שלא להרים, וגם העוברי דרכים כל עובר ושב, ושב ורפא לו ולהתנהג עמו כשכן טוב, כל זאת בקשו היהודים, להיות עתידים, וכן המלכה צוותה, ולא המלכה עוותה, ועתה כתבו על היהודים כטוב בעיניכם, ואין בלבי עליכם, ושמעה שמכל זאת לא ידעת, ובלתי היום לא שמעת, ואף שבשמי הזעהר כתב והתם, לריק וללא כלום פקודתו אשים, ולא ישעו בדברי שקר, ואם לאו ידקור בדקר, ואף שיהי' באחד מיהודים חששא, חלילה לי מעשות כדבר הזה להמית צדיק ברשע, ואף אם יחטא איש אחד, למה על כל העידה אקצוף כאחד, אמנם אם יודע יחיד או רבים בחד מנהון, ואם לא ונשא עון, ועל זה כולכם ערבים, שלא תהיו אחיכ חיו כולכם חייבים, וזה יהיה לכם על לבכם קשור, שתלכו תמיד בדרך הישר, וקאמשמע לכם זאת העיצה, ולנצח אני חסד חפיצה, והו תוכן פקודתה, חסד ורחמים מידתה, והי' ירים הודה, והאל הרועה אותה מעודה, הוא ינמור בעדה, לתמכה ולסעדה.

וזה לשון איגרת הרב מדינה, שכתב מ"ו אדר בגילה ורינה:

כתבם מיום אתמול והיום לאחר יציאת מבה"כ שחרית ראיתי, את אשר נעשה בדבר השליחות פקידות המלכה יר"ה לברין. וועסט ווענין דעם ער פאלג ער ווארטין, באם שיבוא לידי איהר עקסלענין ארון פעלד מארשאל גראף זעהר, ואשר השיב, ועד הנה הבין מיר ההעתק מטעם הכמוס שרש דברים שבנו שאינם מפרסמים וכו', ער ווארטי נאך היום פקידה חדשה מהמלכה יר"ה והויף קריגשראט

יר"ה, אלו איין עפנטליך יענראל שויץ פאטענט לטובות היהודים, וכאשר הבטיח אלי אדון בראן אנילאר אנאך היום צו פר שאפיץ, זו באלד נון זעלבשט איכר קומי אשלה תיכף לכם לשלוח לכל הקהלות, ועל זה יהא לבס בטוח ונכון, ומה טוב עשו בשלהם הנה ג' אטעסדאטום הנ"ל, ואחר זה שלחתי לטיטול אדון אינשפעקטור שבסקי, ונתן הוא כתב וחתם בארוכה ויתר שאת לטובות היהודים ת"ל, וכבר נתתי לקרותם לאיזה שררות באיזה מקומן של שבחי"ם, אמנם ביום מחר אי"ה אלך לאדון איהר עקסלעניץ אוברשטר סימש¹⁾ קאנצליר יר"ה אשר טרח עצמו בנדון זה לטובות בני עמנו ת"ל, כי הוא אוהב משפט ויושר, ולאדון דוכס יר"ה ולאדון איהר עקסלעניץ לנדש הויבט מאן יר"ה עם אטעסדאטום הנ"ל, ולמען יראו ששאירית ישראל לא עשו עולה, וכבר ראתה אדונתינו המלכה החסידה את אטעסדאטום הנ"ל, והיא הפיצה חסד, ומעלתם יתאמצו להמציא ג"כ אטעסדאטום מגידונג איך הי' שמה, כי פה הגידו שיהודים שמה הרנו איזה הוסארין של המלכה וכיוצא בזה. ואיננו מסופק שהוא הכל שקר, ובכך יראו מעלתכם להמציא אטעסדאטום וכו'. עכ"ל איגרת הרב מדינה הנ"ל.

והנה באותו היום, קשה עלינו יותר האיום, ואין שעה, בלא רעה, אין רגע בלא פגע, בעבור שהדבר נודע להמון עם כולם יחד, ומפילים עלינו אימתה ופחד, לאמר השתא על היהודים ניקום, לבזו אותם מכל וכל להשאיר ריקם, וגם היהודים עמי הארץ היו מרחיבים הדיבור, דברים כיוזבים שאין להם חיבור, והי' הכל שקרי שקרים, ולא היה בדעת אחד מהם ידו להרים, ועל האגרת מקציני ווינא אנו היו סמוכים, ועל דכריהם אנו בטוחים, שהמלכה והויף קרינשראט שושץ דיקרעט מצוויים, וכל שעה עליהם אנו מקוויים, ואנו מצפים בכל שעה ושעה, מתי יבא השושץ דיקרעט להעביר הרעה, ואנו מיחלים בכל רגע ורגע, מתי יבוא השושץ דיקרעט להעביר הנגע, ולהשתיק ההמון עם מהשערורי' ודברי שבניהו¹⁵⁾, ולהיות ביריני השושץ דיקרעט לזכות ולראיה, ואותו יום ט"ז אדר שני עבר וכלה, במורא ופחד ובהלה, והי' כי היום פנה, והי' ענה בנו, כליל הנונה ליום ט"ב אדר שני.

אז רוב נסים ונפלאות הפלאות כלילה,
בהגיענו השושץ דיקרעט בחצות הלילה,
גר צדק משה אנילאר כנחלק לו לילה,
דלה דלה וישק צאן קדשים בעת המקנה
להאסף בנשף לילה.

הקריב אמרי"ם על גבי משבי"ח במקומן
של שבחי"ם כלילה,
ושבח המגיע לכתבי"ם הביא מהמלכה
באותה לילה.

¹⁾ Böhmisches.

זה אל זה קראו קציני ווינא קומי רני בלילה,
השבושעות זמניות זמן קצר כי אסיוס ולילה.

טרם יבוא השמש ויערב פורים בלילה,
יענאל בראנייא שלח איגרת המלכה די
או הי' שעות קודם לילה.

כאשר פתר כן הי' הניע לסעהר בעוד לא
יום ולא לילה.

לא בא שינה לעינינו מרוב דאגה ותונה
כל הלילה.

משך זמן כל הימים לרבות הלילה,
נאמר בערב מי יתן בוקר ובבקר מי יתן
ערב של אמש לילה.

סעהר המשליח לארץ גזיר"ה שו"ה בכל
ביום ולילה.

עבודתו דוחה שבת ולא הי' מנוחה ביום
אפי' בשבת וגם בלילה.

פקד פקידה ראשונה שלא ליתן ליהודי
לינת לילה.

צום תענית אסתר מפסיקן מבערב לילה.

קרב יוסוליל בשורה והאיר לנו כיום הלילה,
רנן והלל וזמרה ניתן לאל הנותן זמירות
בלילה.

שיתסר ושיבסר בינו לבינו בא השומץ
דיקרעט כחצות הלילה.

החת הנעצוץ עלה ברוש אשמורת כלילה.

ובכן ויהי בחצי הלילה.

וזהו הלשון השומץ דיקרעט:

פאן דער צו הונגרין אונד בעהיים קינגליכי מייסעטש ערץ הערצגין צו איסמרייך
אונד אליר גנעדיגשטי פרוואין ווענין, דערא גיזאמבטין אין הונגרין אונד
מערהין בפינדליכי מילטיץ הימיט אן צו פינין, אליר העכשט גיראכטי, איהדי
קינגליכי מייסעטש, זייא פון דערא מרק נראף טוהמב מעהרן וואהנהשטין יודן
שאפט אין אליר אונטר טעניקייט פאר נישטעלט ווארדן, אלו אב פאן איין אונד
אנדן, דיא אין בעדין לגדן בפינדליכי קינגליכי יענראלין פאטענטן אונד
מאנדראטא, טיילס אין אנדר וועג קירצלך ווערי פובליצירט ווארדן, דס אונטר

דעם פאר וואנד, דש ווידר דערא אליר העכשטן דיענסט בינאנגען הבין זאלינדן מינאירדוס, דיא אין מעהרין זיך אויף האלטינדי יודן אונר הלב וועניג טענין פופציג טווינד גולדן נאכיר ברין באר ער ליגן דיא אין הונגרין אכיר אהני דער קינגליכי יענראלין פאסיפארטי וועדר אויף דיא שטראסין נאך אויסר הלב איהרר הייזערן זיך בטרעטיין לאזין זאלין, אונר אין דעסין ענטשמעהונג דיא איין וויא דיא אנדרי אינש גיזאמבטי גפלינדרט אונר נידר גימאכט ווערדין זאלין, וויא נון דער לייא פאטענטן אונר וויא זולכי נאמין הבין מענין, וואו פערני עו אן גיברכטר מאסין אלוו אויז, אהני איהרי מייסטעט פאר ווישן אונר נאך וועניג אויף דערא ביפעהל פובליצירט ווארדן ווערי אונר אליר העכסט דיא זעלבי נאך דערא וועלט ביקאנטן צארט אונר גרעכט מילדשטי גמיט, דען אין האלט דערן יעניגין אין וועלכין פאן דער לייא פלינדונג אדר מאסקארע מעלדונג גישיהיט, זער מיס פעליג פר נומין הבין, זוא ווערדין אויף דערא אליר העכשטי פר אורדונג דיא זעלבי אינש גיזאמבט פיר גול אונר גימגי הימיט ער קלעהרט אונר אליר ערנשט גימעסין אן ביפאלין דער לייא צוואנג מיטלין גיגן גיזאמבטי יודן שאפט זיך פיראהין אינשר שארפיר פר אנשווארטונג צו ערהאלטין אומב גיט דיא שולדיג מיט דענין אין שולדיגין ווידר אליר רעכט אונר ביליכקייט צו פר מישין, דיא אבר פין מעהרר אלו איין אורט צו פר נעמין אויז, דאש פילי יודן איהרי קינגליכי מייסטעט פיינדן מיינאדיג וויש אן האנגין, זוא ווירט דיא נאטציאן צו גלייכר צייט ערנשטלך היר דורך ער מאניט, דיא איהריג פון דער לייא ארגליך אונר העכשט שטראף באהר אונטר נעמין זוא מעהררש אב צו האלטיין, אלו דיא יעניג פארטי קולארין אונר גימינדי דיא איהרי קינגליכה מייסטעט פיינדן מיטל אונר און מיטל באהר אייניגה פאר שוב ווידר איהרי פפליכטן צו נעבין זיך אן מאסין ווערדין, מיט און אויש בלייבליכי שערפסטי עקסקוציאן אלו מיינאירנר, דער אליר העכשטין שומין אין ווערדיג מיסטעטיין אונר רבעלין גשטראפט אויך אליו זאלכי פאן דער מיליין אן גועדין אונר אויף גיהאבין ווערדין זאלל, ווארגאך זיך אלזוא איין יעדר גימבנד צו ביטראנין אונר פר שערדין אונר און גליק צו היטן ווישן ווירט, יעדר יודשי גימינדי דיא הערא אויף דיא איהר צו גיהערנר פאמיליא זיא גנויאר אכט הבין ווירט, דיא מיט בייא איין אונר אנדרי מיס האנדלונג דיא זעלבי ניכט אינשגוזאמבטי מיט הין דיא און שולדיגין אין און גליק פר פאלין, אקטום וויין דען איין אונר צוואנציגשטן מאנאטש טאג מערצט 1742.

פער רעניום מייסטאטום עקס קאנציליא

פעליקא דיא עט אנה אום סופרא¹⁾

אינגאציוס פון קאך.

¹⁾ Per regium majestatis.

ונשלוח ספרים מווינא השומץ דיקרעט שנים, ונחנו פה העתקנו עוד יותר מעשרים אותם בפדימוס¹⁾ לקיים, ותיכף בהצות הלילה בכואם נאספו לכתוב ולהעתיק ליתן שכר טוב לסופריהם, ואני גם אני הייתי אחד מביניהם, ולא היה עמוד השחר עולה, עד שעזרת בית הר"ה הי' מלא, וכמו הנץ החמה, היו פידומירט כמה וכמה, ומכמה קהלות היו שולחים לכאן שילוחים, וכמה וכמה בעלי בתים וראשי קהלות בעצמם באו לכאן ברוחים, הבוקר אור והאנשים שלהו, כל אחד עם שומץ דיקרעט מקוים למקום הפצם הלכו, גם איגרת שלומים כתבנו להם, לברך שעשה ניסים בימים ההם, והם ישלחו לקהלות סביבותיהם בני המדינה, להודיע בשורות טובות בגילה וברינה, והזהרנו להם אל חתראו ח"ו לפני אחיכם בני עשו, ואל תנלו להם מן השומץ דיקרעט מכואיו וצאתיו, ואל תכואו ח"ו עמם לידי מחלוקות וקטטה ומריבה, רק תתנהנו עמם בהכנעה וענוה, גם כתבנו להם בהתראה נפלאה גדולה, לעבוד להמלכה, יר"ה בכל לבכם לשמוע לקולה, כי היא חמיד חסד חפיצה, וקא משמע לכם זאת העיצה, ושלא לסייע ח"ו בשום דבר להשונא, אף במקום אשר הוא עדיין שם חונה, ואל תרבו שיחה מעסקי מלחמה אפי' ביני לביניכם, ואל תלכו לחנם כרחובות ושווקים ותשבו בשלום באהליכם, ואל תעשו סביבות סביבות כנורן ענולה, כי לא תדעו מה רעה יהי' ח"ו וְ דשמע ועומד למולה, ובשומץ דיקרעטן הללו מאד תהיו נזהרים, שלא יבואו חס ושלום לידי זרים, כל זאת כתבנו אליהם בתוספות ביאור, שלא יהא ח"ו הנוירות חוזר וניעור, ובסיעת הי' כל חר וחר על מקומו בא בשלום, הי' יברך את עמו ישראל בשלום.

וידי בימים ההם בין גאולה לנאולה, נתרבו הצקות בפליגדרונג בכל המדינה רובה ככולה, וההוסאריין עם ערלים כפריים עשו שלום ביניהם משל לשני כלבים, וכאו אל ערי יהודים פתאום בהיותם כאויבים, ושללו ובוזו ליהודים וגם הכהי¹⁶⁾ מכת רצה, ובפרהסיא עשו זאת בעזות מצה, באמרם שיש להם רשות והרמנא על כך מהמלכות לילך גדודים, לשלול שלל ולעשות הפקר כל אשר ליהודים, וגם מושלי שררות, ואף שופטי עירות, ראו מעשה ונשכר"ו הולכיה והובא"ה לההוסאריין לרהובות ובתי יהודים, ודברו אתם והסיתו אותם בלשון לימודים, ואדם אין בארץ אשר יעשה טוב להיות בהם מוחה, והמה אומרים בדין מן ההפקר זוכה, ואנחנו לא נדע מה נעשה, אם מחצר המלכות או מיענראל ועהר יצא הדבר ומי בעל המעשה, וכן עשו בכל מדינותינו, ולהציל אין לאל ידינו, ובכמה קהלות עברו ושנו ושללו ונעשה להן כהיתר, וחרבו הקהלות ובתיהם כחרבות ביתר, וקשה מכולן אירע לק"ק קרעמזיר, בערב שבת הגדול באו כמה מאות ואלפי הוסאריין וכפריים פתאום העיר, והיה זה בעצת הראש עירן, ראה גוים והתירן, ושללו ובוזו כל בתי היהודים, וגם חמסו ובוזו לכל כיפות ברחוב הערלים למחרת בשבת הגדול גם ביום ההוא להיות עתידים, והחריבו הבתים ושיכרו דלתים אף של ברזל ושל אבנים, וינצלו אותם מכל טוב ממון וסחורות ושמלות ומגרנים, ועלה היוקן לאלפי אלפים ורבבות וכמה מנים, וגם רצחו נפשות מישראל והרגו

¹⁾ Vidimus.

אם על הבנים,¹) והיהודים היו יראים ומפחדים לילך חוצה, והיו חוזרים ושבים כמשונע מבית לחצר ומחצר לגנ במרוצה, משכלות חרב וגם בחררים אימה, היו נחבאים בננות וקרפיפות ובמקומות חמוצנעים כמה ימים ימימה, ולולי ה' שהי' להם, על הנם גדול שנעשה להם בימים ההם, שבא היענראל גלאני²) לשם בעברו דרכו, וגם גראף (ערדעדי³) אנוש כערכו, ולזהם הי' על ההוסארין השליטה, והצילו את היהודים שארית הפליטה, ואף שהישיב חרה להם על הדבר, מכל מקום מה שעשו עשו ומה שעבר עבר, וכן עשו הגולנים ברב קהלות מדינות מעהריין, בידיעות ערלים שושטים וראש עירן, ברוסטיין באסקוויין קוניץ אוסטריליין ורבים כאלה, בפרהסיא בין ביום בין בלילה עשו גזילה אחר גזילה, ומדי יום ביומו באו לכאן ניקלש פורג מנילות קינות וכתבים, שונים ומשונים בשינוי מעשה שעשו בהם האויבים.

ואף עלינו ק"ק ניקלשפורג עבר הכוס, לולי ה' שהי' לנו והראה לנו אות. בשבוע של פסח בעת התפלה, באו לרהוב היהודים לערך שלשים בעקין יונגן ותחלת ביאתם הי' בעלילה, ועשו רשעת ברהוב היהודים וגם איזה חלונות בתים שברו, ועמדו נגדם נערי יהודים וערכו אתם מלחמה ויהודים נברו, מתוך כך באו איזה אנשי מלחמה רכבים, וחזרו הערלים וגם התאספו עליהם אנשים רקים להיות שבים, ובאו לידי מלחמה ורעש גדול, ועמדו היהודים מגער ועד זקן וכמעט לא נשאר אחד בבית מהמלחמה להיות חרל, והיהודים מתחוקים עצמם במקלות וקרדומות, והערלים ואנשי מלחמה עומדים לעומות, וערכו המלחמה זאת ברחוב היהודים על פני חוצה, עד שנברו היהודים ולקו כרבא בהדי הוצא, ואיש מלחמה רכב אחד היה בתוך הבאים, אותו הכו מכת רצח וגם פצעו בו פצעים, וגם בזה הקב"ה עשה לנו נס, שלא נשאר תיכף מת, וכמעט שלא פרחא נשמתו, ברחו הערלים ואנשי מלחמה לארון וואך מיינשטר⁴) שלהם ליתן דתו, על שיהודים המיתו לרכב אחד איש מלחמה, והלכו בוריוות לעשות מיהודים נקמה, שעדיין עמדו היהודים ברשעתם וניצבו נצבה וגם קמה, והלך הוואך מיינשטר הוא בעצמו ועמו לערך עשרים איש אנשי המלחמה, וכאשר ראה ה"ה הי"ה יצא לארון וואך מיינשטר הלך למולו לקבל פניו, ולדבר אל לבו להיות צדיק ראשון כאיש עניו, ולא הניחו הוואך מיינשטר לדבר ומיד הכהו במקל שבירו, עד שוב דמו על רגלו מעל ראשו וקרקרו, ועמדו היהודים אף לגנר הוואך מיינשטר ומלאו היהודים כעס וחימה, עד שרץ הוואך מיינשטר וחזר לביתו מפני פחד ואימה, וכל הערלים נסו לקולם והלכו להם, כי נפל פחד היהודים עליהם, וגם היהודים הלכו בשלום לאהליהם, ושקטה המלחמה ביניהם, ומכל מקום היינו באימה ופחד, שרא יתקבצו עוד הערלים יהוד, והיינו חיי צער, ואין ביכלתינו ממש לילך לפני השער, כי יצא הקול קלא בישא עלינו בכל המדינה, וגם בעיר מקום המלכות ווינא, לאמר היהודים במלכות מרדו, וגם עד לחיים ידרו, וראו מה שעשו היהודים מעשים בישן, ולא עוד שהרגו אנשי מלחמה אשר עליהם כל המלכות נשען, ורבים כאלה דברי שקרים וכזבים, באמרם כל היהודים כלי ומיתה חייבים, ולכלותינו ולגרשינו היו

¹ ע"י שמות הרוגים במאמר הרב פראנקל-גרין במ"ע החדשי שנה ל"ח רע"ג הערה א.

²) Glane. ³) Erdody. ⁴) Wachmeister.

כל תחבולותיהם, והיינו כשה בין הזאבים ביניהם, עד שפקדה המלכה עלינו, לעשות ערך כסף בינינו, וליתן המשים אלף זהובים, רק הציוה לא היה בכעם ודרך גזירה כי אם כלבנים אהובים, וגם ה' קצת זה לפיים היענראל וזהר להקים דבריו הראשונים, לכן אנחנו בנתנית סכום מעות אלו נידונים, וכן מיד ולא לתר עשינו, ולסרב לא הרבינו, וניתן המשים אלף זהובים מאתנו בני המדינה, לפיים המלכות ועל נפשינו להגינה, ועד קהלותינו ע"ק ניקלשפורנ בא לערך אלפים שנים עשר, ופעלנו זאת שראשי קהלותינו נסעו ראשונה לברין והמעות בעצמם ליד היענראל וזהר מסור,¹⁷) וגם פא"פ אתו עמו כלומר אליו המה נושאים נפשם נפישו מילי בסל"ע, וה' הדבר בעיני היהודים וערלים הפלא ופלא, ומאותו זמן כתב היענראל וזהר ביהודים איש ידו שלא להרים, כל זה הממון נרם, והקול ה' הלך וחסר, ולא ה' עוד בהפקר וחזר המותר להיות אסור, והקולי קולות יחדלון והיהודים שוכבים בטח במלון, רק לפעמים כד היו ההוסארין מעיר לעיר אזלו, למי שפגעו בפגיעה רעה אשר לו חמסו וגזלו, וזה הוא תמיד שעת חירום בזמן המלחמה, מרוב שיירות וגודל המהומה, ואף גם בואת ה' לא מאס בנו, להפר בריתו מאתנו, ומיד רשעים הצילנו, ער שיהודים כל בני המדינה השקט ובטיחנו, כן יהי ויקום בנו, מכל צער ונזק ופחד ובהלה להצילנו, ומגלות ושיעבוד לנאולה תפדינו, כאשר לאבותינו ולנו ובנינו הבטחתנו, ונזכה להיות עינינו, מזיו השכינה ונו, אמן.

נהללו יושבי קהלותינו לאלהא שמיא, פדות ורוחה רבית גבייהו.
 מאנחה, לרוחה, מבכיה, לתחיה, מגינות, לוינוח,
 מדיוה, לזיוה, מדהכות, לזכות, מוי, לחי,
 מזעוה, לאהבה, מחיל, לגיל, מבויה¹⁸, לבריאה,
 מגון, להגין, מבלות, לעלות, מלב נימות, לשימות,
 ממירות, לזמירות, מנפילה, לעמוד על תילה, מסמר, לזמר,
 מעצבות, למצבות, מפחר, ליחר, מצער, לטהר,
 מקינה, לרינה, מרודה, לפודה, משבר, לגבר,
 מתעתוע, לשעשוע.

הק' בינש מקי מניקלשפורג.

(1) עי' במ"ע החדשי שם רע"ט.

לוח התקון.

(1) ותמש מאות ושתיים. (2) השקיה. (3) שתי או שלש. (4) הנזקים. (5) קומנדנט.
(6) שלש עשרה קהלות. (7) ברהוב. (8) אותה, היתה. (9) שתי. (10) נתעצל. (11) מוטל.
(12) והלל. (13) המלוכה. (14) להוליכה. (15) (?). (16) הכוב. (17) אולי צ"ל: מטביעה.

כן נמצא בהספר הרבה טעותים, בחילוף יחיד ורבים וזו"נ וכדומה, אשר אין יכולת לתקון שלא לקלקל השורה בהחרוזים. והקורא יבין מדעתו.

המגיה מו"ח.